

Beest

ANE RIEL

BEEST

Vertaald door Kor de Vries

2020 Prometheus Amsterdam

Voor Alex

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door The Danish Arts Foundation.



Oorspronkelijke titel *Baest*

© 2019 Ane Riel

© 2020 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Kor de Vries

Omslagontwerp Jan van Zomeren

Foto omslag Shutterstock

Foto auteur Alex Nyborg Madsen

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4432 6

Bij de rivier

Het is wel vervelend dat ik ze per ongeluk doodmaak. Het is namelijk niet omdat ze nou zo gevaarlijk zijn. Ze zijn gewoon heerlijk om mee te knuffelen. En ze zijn ook klein genoeg om in een broekzak te zitten. Hou jij ook van muizen?

Jij vreet ze waarschijnlijk op.

Stel je eens voor dat je zo klein bent dat je een gat in de grond in kunt schieten en verdwijnen. Dat zou ik graag kunnen, zo af en toe. Mensen merken mij altijd op, omdat ik zo groot ben. ‘Moet je hem daar eens zien,’ zeggen ze wijzend. Het is best goed om groot te zijn als je hout moet slepen of zakken graan moet laden, maar niet als je de opdracht hebt gekregen je te verstoppen. Op dit moment zou ik liever een muis zijn dan een man.

Herinner jij je Mirko, die laatst bij mij was? Op hem wacht ik. Hij was ook degene die zei dat ik ervandoor moest gaan en me hier bij de rivier moest verstoppen als er op de boerderij iets misging. Ik dacht echt niet dat het mis zou gaan, nu alles twee weken goed is gegaan. Maar toen gebeurde het dat ik iets te hard kneep. Ik deed het niet met opzet.

Het kwam omdat ze gilde. Het meisje.

Ik kan er niet tegen als iemand gilt.

Ze was verder zo aardig tegen mij. Volgens mij vond ze mij wel leuk. Zij was ook heerlijk om aan te raken, ongelooflijk zacht. Als zij in mijn broekzak had gepast, had ik haar waarschijnlijk meegenomen.

Mirko is de vriendelijkste persoon die ik ken. In zekere zin ook de enige. Hij is in elk geval de enige die mij echt kent. Als ik Mirko ooit iets vreselijks aan zou doen, zou ik niet weten wat ik daarna met mezelf aan moest. Ik zou waarschijnlijk doodgaan.

Misschien zou ik gaan lijken op de jongeman met de ingevallen wangen en de uitstaande ogen die we ooit tegenkwamen. Hem vergeet ik nooit meer. Het was op een van de smalle wegen in het zuiden, volgens mij. Het was in elk geval vreselijk heet en dat was het al lange tijd geweest, want het hele dal was van noord naar zuid kurkdroog.

Mirko en ik hadden de schaduw van een boom opgezocht, toen we een man dichtbij zagen komen. Hij sleepte met zijn voeten raar over de grond en kroop bijna terwijl hij liep. ‘Kijk hem eens,’ zei ik tegen Mirko. ‘Hij valt bijna omver.’

‘Je hebt gelijk,’ zei Mirko en toen riep hij de man aan. ‘Hé daar, kameraad, jij moet even uitrusten. Kom hier in de schaduw zitten en neem wat water.’

De man bleef ter hoogte van ons staan, maar hoe Mirko het ook probeerde, hij kon hem niet overhalen in de schaduw te komen zitten of iets te drinken. Hij was zijn verloofde verloren bij een brand, vertelde hij. En het was allemaal zijn schuld! Hij piepte tijdens het vertellen. Net als een vermoeide, oude ezel. Hij leek ook op een vermoeide, oude ezel.

De man vertelde niet wát hij had gedaan – jammer genoeg, want dat had ik best willen weten. Maar hij vertelde dat hij tegen de zon in zou blijven lopen tot de hitte het leven uit hem had gemarteld. Moet je je voorstellen, dat zei hij! Ik weet niet of het hem is gelukt om op die manier dood te gaan, maar het zag er niet fijn uit. Zijn ogen staken zo ver naar voren dat ze haast een voorsprong leken te hebben.

Toen hij al strompelend de weg af liep, dacht ik een paar keer dat hij zou vallen, maar dat gebeurde niet. Mirko zei dat we hem moesten laten gaan. Het is anders niets voor Mirko om iemand zo te laten lijden.

We zaten de man lange tijd na te kijken, tot hij nog maar een trillend zwart insect was geworden dat in het licht verdween.

‘Wilde hij echt dood omdat hij niet zonder zijn verloofde kon leven?’ vroeg ik Mirko achteraf. ‘Dan moet ze wel heel aardig zijn.’

‘Het had waarschijnlijk meer te maken met het feit dat hij niet met de schuld kon leven,’ antwoordde Mirko, en daarna wilde hij er trouwens niet meer over praten. Hij was de rest van de dag merkwaardig stil.

Ik heb geen zin om door de zon op te branden. Er móeten betere manieren zijn om te sterven als je echt wilt. Je kunt jezelf bijvoorbeeld in een rivier verdrinken. Als ik daar nou op de diepste plek in het water zou springen, ben ik vast meteen dood. Er staat op dit moment heel veel water in de rivier, veel meer dan de laatste keer dat we hier waren. Ik gok dat de stroom me mee zou voeren naar de knik bij de grote treurwilg, waar ik vast zou komen te zitten tussen de wortels die in het water uitsteken. Dan zouden ze me daar vinden en ik zou net zo gestorven zijn als die vogel waarnaar Mirko me heeft vernoemd.

Die is niet alleen maar gestorven. Die is *uitgestorven*. Ik weet niet precies hoelang je gestorven moet zijn voor je uitgestorven bent, maar wat als ik pas na een week word gevonden?

De dronte heet hij. Mirko noemt mij nu Dodo. Dat is gewoon een andere naam voor dezelfde vogel, zegt hij, en dat is makkelijker te zeggen als hij mij moet roepen. Dat moet hij vaak. Ik ben zelf helemaal niet makkelijk, ik ben van nature nogal log. Enigszins zwaarlijvig, zegt Mirko.

En af en toe vreselijk lastig.

Gelukkig is hij al lang geleden opgehouden me Leon te noemen! Zo heette ik toen ik klein was. Als het donker is en ik nog niet helemaal in slaap ben gevallen, kan ik mijn moeder dat soms horen roepen: *Leon, nee, niet doen! Nee, Leon, NEE!* Dat zei ze. Dat vond ik niet leuk.

Zij kon ook wel eens gillen.

Het is nu al lang geleden en ik kan het me moeilijk herinneren. Ik weet ook niet of ik dat eigenlijk wel wil.

Wanneer zou Mirko komen? Hij heeft me beloofd dat hij zou komen. Ik heb hem beloofd dat ik me achter deze bosjes zou verstoppen, waar je me alleen kunt zien vanaf de rivier – bijvoorbeeld als je een kraai bent die een eindje hiervandaan op een tak zit en alles in de gaten houdt. Ik zou graag willen dat je dichterbij komt, zodat ik je goed kan zien. Je zit bijna verstopt in al die schaduwen.

Ik doe niets.

Stel je voor dat Mirko vindt dat ik zo lastig ben geworden na dat met het meisje dat hij helemaal niet komt. Dan moet ik mezelf maar verdrinken, denk ik. Voorlopig wacht ik maar. Ik vind het fijn om naar de rivier te zitten kijken, als ze zo glinstert in de zon als nu. Het is zo'n heerlijk moment van de dag, ook al is het verrekke warm.

Ik denk niet dat ik mijn overhemd weer aantrek. Ik heb hem helemaal niet meer kunnen aantrekken toen ik wegvluchtte. Het moest allemaal heel snel.

Hé jij! Als je jezelf heel graag wilt verdrinken, is het waarschijnlijk een voordeel dat je niet kunt zwemmen. Dat kan ik niet, dus wat dat betreft heb ik geluk. Mirko heeft me het anders wel een keer geprobeerd te leren, toen we helemaal naar de kust waren gereisd om inktvissen schoon te maken.

'Je moet gewoon op de juiste manier bewegen,' bleef hij zeggen, terwijl hij me liet zien hoe ik met mijn benen moest schoppen en tegelijkertijd mijn armen moest bewegen. 'Kom op nou, Dodo, het is makkelijk zat. Als inktvissen het kunnen, kun jij het ook.'

Maar die hoeven zich toch alleen op hun armen te concentreren!

Ik keek wel uit, dus ik bleef gewoon tot mijn knieën in het water staan en bleef naar Mirko staren tot hij het uiteindelijk opgaf.

Nee, dan had je de danseres moeten zien die we een tijdje geleden in een van de dorpen zagen. Tjonge, hoe zij alles tegelijk kon bewegen. Mirko vertelde me dat ze nog veel meer kon dan dát! Dat zei hij in elk geval nadat hij met haar naar een kamer op de eerste verdieping was geweest. Om te praten.

Terwijl ze dat deden, liep ik rond en zocht ik muizen in de steeg achter het gebouw. Ja, zoals gezegd hou ik van muizen, warme mui-

zen met een zachte vacht. Ze moeten daarboven lang hebben zitten praten, want ik heb in die tijd wel drie muizen weten te vangen. Twee ervan waren meteen dood, dus die heb ik weer weggegooid, maar de derde heb ik meegenomen in mijn zak. Dat was een mooie muis, dat voelde ik toen ik hem in mijn zak aaide. Toen ging die ook dood.

Ik heb hem weggegooid voor Mirko het ontdekte. Hij is nooit zo dol op vacht geweest als ik, maar hij hield er echt van om met die danseres te praten. Achteraf wist ik uit hem te krijgen dat ze het daarboven achter de gordijnen over bloemen en bijen en vogels hadden gehad. Je kunt je vast wel voorstellen dat ik me ergerde dat ik er niet bij was geweest!

Bijen hebben ook een soort vacht, heb je daar wel eens over nagedacht? Ik heb ooit geprobeerd er een te aaien die op een zonnebloem zat. Toen stak hij mij, en toen ging hij dood. Helemaal vanzelf. Boem. Midden in de zonnebloem. Dat was niet mijn schuld.

Ik zou wel willen weten hoe het is om dood te gaan.

Ik zou niet willen doodgaan in het donker van een broekzak. Of in het hooi in een schuur, terwijl je ligt te gillen. Maar ook niet in de hitte op een weg. Maar misschien is het niet zo erg om dood te gaan in een grote gele zonnebloem. Of in een rivier die schittert in de middagzon.

Wacht, dat doet me eraan denken dat ik een cadeautje voor je heb! Ik heb het hier in mijn zak... Kijk, het is een hartje! Het is van het meisje. Ze had het in een kettinkje om haar nek, maar het kettinkje knapte toen ik het aanraakte. Een beetje zoals haar nek ongeveer. Kijk eens hoe het glinstert, dat piepkleine hartje. Mirko vertelde ooit een keer dat jullie kraaien gek zijn op glanzende voorwerpen, dus daarom dacht ik dat jij het moest krijgen. Je hoeft mij er niets voor terug te geven, als je maar belooft te blijven totdat Mirko komt. Ik gooi het naar je toe... Zie je het? Het is waarschijnlijk op het gras onder je tak terechtgekomen.

Ik zou willen dat je hierheen vloog, zodat ik je kon aanraken. Ik zou ook willen dat je kon praten. Dan kon je me vertellen hoe het

is om te vliegen. De hommel kan helemaal niet vliegen, weet je dat wel? Maar hij doet het toch. En dieren kunnen niet praten.

Maar misschien kun jij het wel?

Dan zou je netjes praten, denk ik. Dat is bij de mannen met wie wij samenwerken wel anders. Dagloners zijn vaak heel grof in de mond, zegt Mirko. Ik doe ook echt heel erg mijn best als ik eindelijk mag praten. Zoals nu. Verder moet ik het liefst mijn mond houden.

Dus in plaats daarvan denk ik na. Er is veel om over na te denken als je erover nadenkt. Ik zou bijvoorbeeld best willen weten hoe het kan dat een hommel vliegt, als zijn vleugels zo klein zijn in vergelijking met de rest. En waarom vrouwen nooit borstelige wenkbrauwen hebben.

Niet dat zoveel nadenken me slim maakt. Ik kom alleen maar vol gedachten te zitten. En vol vragen! Mirko heeft me geïnstrueerd dat ik niemand ergens naar mag vragen als we aan het werk zijn. ‘Dodo, luister eens,’ zegt hij. ‘Alles waar je over loopt te piekeren kunnen we bespreken als we alleen zijn. Dan komen we niet in de problemen.’

Maar het duurt lang voordat we alleen zijn, want meestal werken we de hele dag in een bepaalde ploeg met heel veel andere mannen, en na afloop eten en slapen we ook samen met hen. Dat is bijna altijd in een soort barak, waar iedereen kan horen wat je zegt. Dus zeg ik alleen maar *ja* en *nee* of *jawel* en *alsjeblijft* en *sorry*, terwijl ik gek word in mijn hoofd van vragen en gedachten die ik niet wil vergeten. Ik ben altijd zo ontzettend bang om te vergeten wat ik wil onthouden, hoewel Mirko beweert dat het veel erger is om te onthouden wat je graag wilt vergeten.

Als we dan eindelijk alleen zijn, weet ik niet wat ik als eerste moet zeggen, vooral niet als ik op hetzelfde moment iets nieuws zie waar ik het *ook* graag over wil hebben, en dat gebeurt me vaak. Dan is het alsof mijn hoofd begint te koken en vloeien alle gedachten samen tot een grote, warme stroom die van binnenuit op me drukt. Soms begin ik te huilen. Als ik dan weer ophoud, is de stroom opgedroogd en liggen de gedachten in het zand te spartelen als kleine,

domme vissen die de moeite niet waard zijn om bijeen te rapen. Of naar te vragen.

Dan vraag ik er meestal toch naar.

Het is lastig als het zo is bij je. Er is veel nodig om mij moe te maken, hoewel ik altijd het zwaarste werk op me neem, maar tjonge, wat kan ik doodmoe worden van nadenken. Mirko kan het beter dan ik. Hij zegt ook dat het met indrukken net zo is als met eten. Als je je eten naar binnen schrokt, kom je er nooit achter hoe het smaakte; maar als je het langzaam en lang *kauwt*, begrijp je wat je hebt binnengekregen. Dan word je niet alleen vol, maar ook slimmer.

Hij zegt vaak: ‘Herkauw je gedachten maar een poosje. Ik heb er niets op tegen dat je me vragen stelt, Dodo. Maar je moet je gedachten de tijd geven om je hoofd te vullen en hun plek te vinden voordat je iets vraagt. Dan zul je ontdekken dat je het antwoord op veel dingen al weet. Zo niet, dan kan het zelfs zijn dat de vraag die je stelt slimmer is dan het antwoord dat je krijgt.’

Ik probeer te doen wat Mirko zegt, maar toch stel ik vragen zonder eerst heel lang na te denken. Hij geeft me doorgaans antwoord en steeds vind ik dat het antwoord slimmer klinkt dan de vraag. Maar soms antwoordt hij niet. In plaats daarvan kijkt hij me met zijn heel, heel blauwe ogen aan die zeggen: *Herkauwen, Dodo. Herkauwen!* En dan probeer ik dat.

Nu ben ik tot de conclusie gekomen dat de hommel waarschijnlijk extra snel met zijn piepkleine vleugels slaat. Maar ik begrijp nog steeds niet waarom vrouwen nooit borstelige wenkbrauwen hebben!

Dat moet ik nog wat meer herkauwen.

Van vrouwen begrijpt Mirko ook veel meer dan ik. En van jonge meisjes! Kijk bijvoorbeeld eens naar wat er een paar weken geleden is gebeurd op de boerderij waar we momenteel werken. Het meisje kwam de stal in en vroeg Mirko of hij zin had een avondwandeling te maken. ‘We kunnen een wandeling langs de rivier maken,’ zei ze.

Ik geloof dat ze helemaal niet in de gaten had dat ik een stukje verderop zat en alles kon horen. Of het kon haar niet schelen. Zij

was zo iemand die deed zoals het haar uitkwam, zei Mirko later – en dat was gevaarlijk. Daar had ik vandaag waarschijnlijk aan moeten denken. Dat ze gevaarlijk was.

Nou, maar ik zag dat Mirko goed nadacht voor hij het meisje uiteindelijk antwoord gaf. ‘Luister eens, waar ik zin in heb, is in wezen van ondergeschikt belang,’ zei hij. ‘Uw vader is mijn werkgever, en als ik ja zei tegen wat u voorstelt, zou dat onoverzienbare problemen opleveren. Mijn kameraad en ik willen liever niet de laan uitgestuurd worden of nog veel erger. Dat begrijpt u zeker wel? Alleen al het feit dat u hier met mij staat te praten, zou een probleem kunnen zijn. Stelt u zich eens voor dat een van uw broers had gehoord wat u zojuist heeft voorgesteld?’ Dat zei hij. Hij praat altijd heel beleefd tegen mensen.

‘Dit is toch ongelooflijk,’ zei het meisje toen. Ze klonk als een klein, hees dier. ‘Waarom zou je het niet een beetje gezellig maken als je de kans krijgt? Ik word krankzinnig van dit leven. Ik ben geen kind meer en toch mag ik *niets*! Ik mag niet eens van huis zonder toezicht. Het lijkt verdorie wel of ik in een gevangenis zit. Ik verveel me nog een keertje dood!’ Ze briede bijna van woede.

Daarna draaide ze zich om en beende met haar handen in haar zij en haar hoofd hoog in de lucht de stal uit. Haar mond was een kleine, rode ring geworden, zag ik. Hij zag er heerlijk zacht uit, die mond. Haar borsten zagen er ook rond en zacht uit, zoals ze in het decolleté van haar jurk op en neer deinden terwijl ze liep. Dat zag ik heus wel. Mirko vertelde mij ooit dat zulke vrouwenborsten vol melk kunnen zitten, maar dat ik daar niet te veel aan moest denken.

Ik kan je gerust zeggen dat het lastig is om niet te denken aan iets waar je niet te veel aan mag denken! En al helemaal als het zacht en deinend is en vol melk kan zitten. Wat dat betreft zijn vrouwen toch een soort koeien, behalve dat alles niet tussen hun benen bungelt.

Toen ik Mirko achteraf vroeg waarom hij nee had gezegd tegen een wandeling langs de rivier met het meisje, zei hij iets heel merkwaardigs.

‘Dat was ook helemaal niet wat ze wilde, Dodo. Ze wilde met me het hooi in duiken. Daar heb ik nee tegen gezegd.’

Op dat moment werd het me serieus duidelijk dat vrouwen een heel andere taal spreken dan mannen. Dat, of dat ze gewoon dommer zijn dan mannen als ze niet weten wat ze willen zeggen. Ze had toch gewoon kunnen zeggen dat ze het hooi in wilde duiken.

Nee, daar wil ik nu niet aan denken. Ik wil aan iets anders denken, totdat Mirko komt. Ik wil denken aan Mirko en mij.

Ik ken hem al zolang ik me kan herinneren en hij kent mij nog langer, zegt hij. Hij is haast als een grote broer, hoewel ik een heel stuk groter ben dan hij. Mirko zegt dat ik nooit helemaal volgroeid ben. Ik ben alleen maar gegroeid.

We hebben ooit ook gedaan alsof ik zijn jongere broer was. Dat is lang geleden. Omdat ik hem boven het hoofd groeide en ik trouwens helemaal niet op hem leek, hebben we het veranderd in neef. Dat ging een poosje goed, tot iemand iets over onze familie wilde weten. Daarna ben ik een kameraad geworden. Dat wil ik ook graag zijn. Mirko's *kameraad*.

Het is me opgevallen dat ik niet echt op iemand lijk. Alleen als ze heel groot en sterk zijn kan ik wel een beetje op hen lijken, maar dan is het toch altijd alsof ik nog groter en sterker ben. Ik heb echt heel veel harde bobbels. Spieren. Het is beter dat we die zoveel mogelijk verbergen, zegt Mirko. Daarom moet ik altijd alleen baden en altijd een overhemd dragen, zelfs als het ontzettend warm is. Mensen schrikken wel eens als ik geen overhemd draag, en er is geen reden iemand te laten schrikken.

Het is ook om te voorkomen dat ze zich te veel verbazen. Ik ben zo iemand waarover mensen zich verwonderen. Ik kan mezelf ook verbazen over mezelf. Ik begrijp niet waarom ik al die bobbels heb. Ik wil het liefst gewoon op Mirko lijken, zodat ik ook weer zijn jongere broer kan worden. Als ik dat opmerk, zegt Mirko telkens hetzelfde: 'We komen er nooit achter waarom jij zo sterk bent geworden, Dodo, dus denk er maar niet verder over na. Sommige dingen moet je gewoon accepteren.'

Ik ben blij dat je niet bent geschrokken en bent weggevloden, ook al zit ik hier met ontbloot bovenlijf. Het is fijn de lucht op mijn

huid te voelen, en omdat er nu geen mensen zijn die me kunnen zien, maakt het niet uit.

Ik wilde dat ik niet zo sterk was.

O ja, Mirko vertelde me over een stripboek dat hij lang geleden had gelezen. In die strip was een man die nog sterker was dan ik – en hij kon zelfs *vliegen*! Dat zou ik ook wel willen. Maar de man bestaat helemaal niet, zegt Mirko. Hij is slechts een persoon die door iemand is bedacht.

Denk jij ook dat ik een persoon ben die door iemand is bedacht?
Door wie?

Het was in Amerika waar Mirko over die man had gelezen. Hij zegt dat hij veel las toen hij daar was. Allerlei verhalen. Vele ervan kan hij zich nog herinneren en als ik geluk heb, vertelt hij mij er een als we met z'n tweeën zijn. Af en toe leent hij ook een boek bij een van de vrouwen die hij graag bezoekt. Of we vinden er eentje, dat we weer ergens neerleggen als we het uit hebben.

We vonden een keer een boek dat ging over een man die door piepkleine mensen werd vastgebonden. Om eerlijk te zijn dacht ik eerst dat de man gigantisch groot was en dat de anderen net zo waren als Mirko. Maar Mirko verzekerde mij dat de lilliputters – zo heetten ze – heel klein waren en de man heel normaal was. Ik zou toch het liefst een lilliputter zijn geweest, want zij waren met heel veel. Het is toch niet fijn om normaal te zijn als jij de enige bent die dat is.

Het allermerkwaardigste verhaal was toch wel dat van een man aan een kruis. Als een soort vogelverschrikker dus. Hij stierf... maar toen was hij toch niet dood. Wat denk jij? Ja, het is waarschijnlijk bedoeld als een goede afloop, maar ik vind het eerlijk gezegd wel wonderlijk. O ja, hij kon ook over water lopen, die man. Toevallig weet ik dat dat niet kan!

Voor de zekerheid onderzocht ik daarna of een van de muizen die ik te hard had vastgepakt weer tot leven kon komen. Dat kon hij niet. Ik had hem in een tabaksdoosje gelegd, zodat er geen dieren kwamen die hem opaten. Daar lag hij en hij werd steeds kleiner en

zag er steeds gestorvener uit, tot hij helemaal uitgestorven moet zijn geweest.

Ik geloof niet in die vogelverschrikker.

Nee, dan geloof ik eerder in de man die kon vliegen.

Moet je je voorstellen dat ik ooit kleiner ben geweest dan Mirko. Zo klein dat ik binnen in mijn moeder paste. Ik kan me dat helemaal niet herinneren en Mirko wil er niet over praten.

Ik weet alleen dat hij een halfvolwassen jongen was toen ik werd geboren en dat we ergens in de buurt van elkaar woonden in dit enorme dal. Hij is vergeten waar dat was, zegt hij. Nu wonen we in het hele dal.

Luister! Er komt iemand aan. Dat moet hem zijn.

Mirko

Het was niet het grootste dorp van het dal, maar het was toch groot genoeg om te kunnen pochen over een klein treinstation. En niet zo ver van het station, als een uiterste post naar het noordwesten, stond een school voor de kinderen uit het dorp en het achterland.

Mirko hoorde bij die laatsten.

De school was ingericht in een allang opgeheven zuivelfabriek, die nog steeds licht naar zure melk rook. Door de smalle ramen was er uitzicht op de nabijgelegen wijnvelden en de bergen in het westen. Het station was vanuit het schoollokaal niet te zien, maar de sporen liepen langs het schoolterrein. Een troosteloos hek van dode wijnstokken markeerde de afscheiding en fungeerde, al was het maar symbolisch, als bescherming voor de kinderen. Als de trein buiten langreed, stond het onderwijs een moment stil, terwijl de muren licht trilden en de oude melkbussen die in een ruimte achter in het gebouw waren opgeslagen metaalachtig tegen elkaar rammelden. Die konden worden gebruikt als extra stoelen als iedereen kwam opdagen, maar dat gebeurde nooit. Er waren altijd een paar kinderen van de boerderijen die wegbleven.

Kedoeng kedoeng. Het klonk als een hartslag. Een sterk hart. Toch wist hij niet zeker of hij het prettig zou vinden om met de trein te reizen.

Er werd aan verschillende leeftijden tegelijkertijd lesgegeven, maar jongens en meisjes werden wel verdeeld over hun eigen resonerende ruimtes. De flinke opening tussen de ruimtes schermde

men af met een kleed, dat wel het uitzicht blokkeerde, maar niet het geluid. Elke poging tot het scheiden van de twee geslachten verdween dan ook op het moment dat de schoolbel ging en de leerlingen de zon in stormden en instinctief het gezelschap van hun leeftijdsgenootjes zochten.

Behalve dan degenen die niemand zochten.

‘Je zegt niet veel, Mirko.’ Het was de lerares die tegen hem sprak toen hij het klaslokaal na het laatste uur verliet. ‘Maar je antwoorden zijn altijd foutloos. Ik heb het idee dat je meer luistert dan de meeste anderen doen. Klopt dat?’

Mirko knikte.

Zijn lerares lispelde. Anth-woorden.

Hij was altijd de laatste die naar buiten ging. De anderen renden. Mirko had niets om naartoe te rennen en er was niemand die naar Mirko toe rende. Er was hooguit iemand die hem iets nariiep. Meestal was het over zijn oren.

Die ochtend had hij gedaan wat hij altijd deed wanneer hij opstond en naar school ging. Hij had eerst zijn vader geholpen met het melken van de koeien, daarna had hij zich gewassen en met zorg zijn haverhoutpap gegeten, terwijl zijn oudere broer in de helft van de tijd een dubbele portie naar binnen had gewerkt. En terwijl zijn broer op zijn rammelende fiets was verdwenen en de stofwolken om hem heen dwarrelden, had Mirko zijn moeder in de keuken gedag gezegd, had hij naar zijn vader op het land gezwaaid en was hij rustig over de zandweg in de richting van het dorp gesjokt. Hij hield noch van fietsen noch van lawaai maken en ook niet speciaal van naar school gaan. Maar hij wilde, de drie dagen per week dat hij de gelegenheid had, graag verstand krijgen van andere dingen dan van koeien.

Mirko was elfenhalf en was niet bijzonder groot voor zijn leeftijd. Maar zijn blik straalde een rust uit die maakte dat de leerkrachten hem bij de grotere jongens in het lokaal zetten. In die zin speelde hij vals. Maar ook alleen in die zin.

Nu sjokte hij rustig huiswaarts. Hij liep door de kronkelige straatjes van het dorp, waar de tandeloze omaatjes op hun kleine krukken in

de schaduw van de huismuren zaten en alles wat in hun blikveld verscheen van commentaar voorzagen. ‘Daar heb je die lieve jongen,’ riep eentje toen Mirko langsliep. ‘Hij is vast naar school geweest,’ klonk het schel van een andere een paar meter verder. ‘Hij heeft mooie ogen,’ riep een derde. ‘En oren als die van mijn overleden man.’

Dan lachten ze hartelijk met hun goedhartige tandvlees en hun kleine, glinsterende ogen. Mirko wist nooit helemaal zeker of het de bedoeling was dat hij hen zou horen. Maar hij mocht hen graag.

Hij stak schuin het marktplein over, waar een paar grote jongens boccia speelden, en liep vervolgens de weg naar het oosten af. Een stukje buiten het dorp kwam hij langs de kerk, die op zijn eigen heuveltje lag te schitteren achter een aantal verwaaide oleanders en een oude bouwval die al jaren leeg stond. Aan de andere kant van de heuvel lag het kerkhof met zijn grijze stenen. ‘Doe je moeder de groeten!’ werd er plotseling geroepen, en Mirko knikte geschrokken zonder de dominee, wiens stem hij wel herkende, ergens te ontdekken.

Hij stak de stenen brug over, die een zachte kromming over het water maakte op de plek waar de rivier het smalst was. Zoals altijd liet hij zijn hand over de ruwe stenen glijden van het lage muurtje dat de afscheiding vormde tegen het water. Een jongetje uit het dorp was ooit verdronken nadat hij van het muurtje was gevallen. Er werd gezegd dat hij overmoedig was geweest. Hij wilde opvallen bij de andere kinderen door over het muurtje te lopen. Het water bevond zich er vlak onder en van het midden van de rivier naar de kant was maar een klein stukje, maar de jongen kon niet zwemmen. Hij werd door de stroom meegesleurd en later een stuk verderop naar het zuiden dood teruggevonden. Vlak daarna had Mirko’s vader Mirko leren zwemmen en hem opgedragen nooit overmoedig te zijn of op plekken te komen waar hij niet zou moeten komen. Mirko had zich nooit op het muurtje gewaagd.

Aan de andere kant van de brug had hij de weg kunnen vervolgen die hem door de landerijen thuis zou brengen. In plaats daarvan sloeg hij af naar het noorden en volgde een smal weggetje dat eerst

om een wijnveld heen boog en zich daarna in een klein stuk bos boorde. Daar, achter de bomen, kwam hij uit bij de rivier. Er was ook een open plek waar dagloners zo nu en dan kwamen, of waar iemand ging zitten vissen.

Die dag was er niemand en Mirko ging in het gras aan de oever zitten. Het bruine water bewoog rustig naar het zuiden onder de flakkerende schaduwen van de bomen. Verder naar het noorden schoten zijrivieren uit de bergen en gleden door velden en bossen om zich bij de hoofdrivier aan te sluiten. Als aders bij de aorta, had zijn lerares gezegd. Of beter, ze had hun een afbeelding laten zien van het inwendige van het menselijk lichaam en dit vergeleken met hun grote dal. Aderen zijn met elkaar verbonden net als de rivieren met elkaar verbonden zijn, had ze gezegd. En het hart bevond zich blijkbaar in het noorden, had Mirko gedacht.

Als er zo nu en dan timmerhout over de rivier werd vervoerd naar de zagerij ten zuiden van het dorp, was de lucht op deze plek vol geschreeuw. Maar op deze dag waren er geen andere geluiden dan het gezoem van insecten en het geritsel van vogels in het gebladerde. Het water stond redelijk hoog. Dat was goed. Als de zomer heel droog was, zou de rivier in het midden van zijn bedding samentrekken en wanhopige vissen zouden op de zandbanken naar zuurstof liggen happen. Mirko kon het niet aanzien. Hij probeerde altijd te helpen, maar als hij weer terugkwam, lagen er nieuwe vissen dood te gaan. Het ging zoals het moest gaan, had zijn vader gezegd. De natuur was meedogenloos, maar redelijk. Zijn vader had ooit een hongerige berenmoeder met twee jongen in de rivierbedding gezien. Ze was helemaal uit de bergen omlaag gekomen en door het dal gelopen om eten te vinden, en die dag hadden ze ten koste van de vissen een gigantisch feestmaal aangericht, had zijn vader verteld.

Mirko had nog nooit een beer gezien en eigenlijk ook nog nooit een feestmaal meegemaakt. Zijn ouders waren geen mensen die feestvierden. Maar ze dankten altijd God voor de kleine genoegens en daarvan waren er hoe dan ook vele. Mirko was daar een van.

Toen hij weer uit de schaduw van de bomen stapte, werd hij bijna

verblind door de zon. Weldra kruiste hij de hoofdweg en sloeg af naar een smalle, onverharde weg die hem tussen de akkers leidde. Ergens bleef hij staan om naar een koe te kijken die bij de kudde vandaan was gelopen. Haar soortgenoten hadden de schaduw opgezocht onder een paar cipressen en stonden in dezelfde richting te gapen. Maar deze koe trotseerde de hitte en was midden onder de bakkende zon gaan staan, ver van waterbak en schaduw, met haar rug naar de anderen toe.

Ze draaide haar kop en keek Mirko aan met een donkere blik die hij niet kon duiden. Kauwde. Dacht na, wellicht. Vervolgens tilde ze haar staart op en deed als een soort groet haar dampende behoefte. Een zwerm vliegen dook op uit het niets en nam de koeienvlaai als een valse schaduw in. Toen de koe een stap naar voren deed en twee terug, stegen ze kort op om zich onmiddellijk daarna weer op de heerlijke hoop stront te storten. Hun gezoem vermengde zich met het gezang van de cicaden, het gekauw van het dier en af en toe een schreeuw van een roofvogel. Mirko kende die koe goed; ze liep altijd in haar eentje. Hij wist niet of ze schuw of onverschillig was. Misschien kon je wel beide zijn.

Thuis op het erf was zijn vader bezig het paard voor de wagen te spannen. ‘Nou, Mirko, heb je vandaag nog wat geleerd op school?’

Dat vroeg hij altijd.

‘Ja,’ antwoordde Mirko, zoals gewoonlijk. ‘Waar ga je heen?’

‘Ik heb een boodschap in het dorp, maar eerst moet ik naar de boerderij hiernaast. Je kunt met me meegaan als je wilt.’

‘De grote? Van de tweeling?’

‘Nee, de kleine. Die van de weduwe.’

Het was niet dat Mirko bijzonder veel interesse had om de naburige boerderij te bezoeken, maar aangezien hij geen andere plannen voor zijn middag had, wilde hij graag met zijn vader mee. Over de weduwe had hij alleen gehoord. Haar man was een paar jaar eerder overleden en de kinderen waren vertrokken – op de ene dochter na die nu waarschijnlijk volwassen was.

Hij zat op de laadbak van de paard-en-wagen, terwijl ze voort-hobbelden over het smalle karrenspoor dat zich door de akkers slingerde en bij de naburige boerderij uitkwam. De krachtige hoeven lieten het stof zo opwarrelen dat er een droge mist achter de wagen werd meegevoerd.

Ze woonden in de zuidoostelijke hoek van het langgerekte dal, helemaal aan de rand waar het landschap geleidelijk aan heuvelachtiger wordt, voor het zich helemaal aan de bergen overgeeft. De naburige boerderij was ook helemaal niet zichtbaar vanaf hun eigen boerderij, door een heuvel met een aantal verwaaide bomen die op een kluitje bij elkaar stonden alsof ze overlegden over de scheidingslijn. Juist omdat Mirko haar niet vanaf zijn eigen huis kon zien, had deze boerderij hem altijd heel ver weg geleken.

De zon brandde, het hout kraakte, hoefslagen vielen dof en regelmatig en Mirko zakte weg in een aangenaam wiegende loomheid. Ondertussen zat zijn vader rustig op de bok van de wagen; hij liet zijn handen rusten op zijn schoot en liet het paard zijn eigen tempo kiezen. De twee hadden allang een partnerschap gesloten waarbij er geen reden was tot strijd. Hij oefende geen druk uit op het paard en het paard deed in ruil daarvoor wat er van hem werd verwacht. Ze leken in veel opzichten op elkaar.

Mirko zat het liefst achter op de laadbak met zijn rug naar zijn vader toe. Hij hield ervan om achteruit te kijken naar wat ze zojuist waren gepasseerd en nu achter zich lieten. Het was alsof hij uit een afbeelding reed die zich gewillig voor hem opende en steeds groter werd. Het gaf hem de tijd de details te bestuderen en ze rustig weer los te laten als ze ten slotte in onduidelijkheid verdwenen. Keek hij daarentegen vooruit, in de rijrichting, dan voelde het voor hem alsof hij werd aangevallen door indrukken die aan beide kanten voorbij-suisden, voordat hij ze op kon vangen en verwerken. Die ene keer dat hij in een automobiel had gezeten had het hem geduizeld en achteraf had hij het gevoel gehad alsof iemand hem had volgepropt met eten, zonder dat hij de tijd had gekregen om het eerst te kauwen.

Zijn vader maakte een geluid op de bok en Mirko draaide zich om om naar voren te kijken. Na de volgende bocht kwam de nabu-

rige boerderij in het landschap tevoorschijn. Eerst het woonhuis, dat dwars stond en vaal oplichtte, als een vermoeide, oude zeug die zich nonchalant tegen een paar cipressen aan had laten vallen. Achter het huis waren een paar andere gebouwen te zien, en als decor voor het geheel rezen de bergen omhoog als koningen op een rij tegen een diepblauwe hemel. Als een bijlslag sneed een smalle kloof door de bergen in de verte en vormde een wonderlijke scheur boven het dak van de boerderij.

Mirko was als kleine jongen dan wel een paar keer mee geweest naar de burens, maar er was niets aan de boerderij wat op dit moment herinneringen in hem opriep. Met haar lichte stenen en okerrode pannendak leek zij op elke andere boerderij in de streek.

Ze volgden het karrenspoor links om het woonhuis heen naar het erf, dat er verlaten bij lag. Slechts een paar verwarde kippen liepen in het gele gras tussen het grind te pikken. Vanuit de stal klonk geblaas en vervolgens geloei. De vader van Mirko sprong van de bok, terwijl Mirko rustig en aandachtig op de laadbak bleef zitten. Het paard liet zijn hoofd een paar duimen zakken en liet een van de twee grote achterhoeven naar voren vallen in de rustpositie. In de verte sloeg de kerktoren zijn uurslagen. Die kon je niet altijd horen. De richting van het geluid werd bepaald door de wind, waarvan de richting door God werd bepaald. In elk geval volgens Mirko's moeder, die in die richting zeer beslist was. Als je de klok kon horen, dan was het God die wilde dat je aandachtig moest zijn.

Mirko's vader deed zijn pet af en veegde over zijn voorhoofd met een mouw, voor hij zich kort oriënteerde en vervolgens in de richting van de keukendeur stapte. Hij hield de pet in zijn hand en sloeg die geluidloos tegen zijn dij tijdens het lopen. Mirko hoorde hem zachtjes fluiten op een manier die verklapte dat hij zich op iets anders concentreerde dan op de melodie. Zijn vader was nog maar halverwege het erf, toen de weduwe als een kromgebogen schaduw uit de keuken kwam.

Pas toen ze voor hem stond, richtte ze zich gedeeltelijk op, terwijl ze tegelijkertijd haar handen van haar rug naar voren bracht en deze zich scherp in haar flanken boorden. Haar zwarte, linnen jurk

was zo versleten dat hij eerder grijs leek. Haar haar was strak achterover getrokken en verborgen onder een hoofddoek die ook ooit zwart was geweest. Slechts een streepje wit haar was onder de hoofddoek te zien. Daarbij een bleek gelaat dat eruitzag alsof de stralen van de zon het nog nooit hadden getroffen. Kleur noch vocht was in haar achtergebleven, constateerde Mirko vanuit zijn uitkijkpost. Ze was verschrompeld.

De oude vrouw, die misschien helemaal niet zo oud was als ze leek, kneep haar ogen samen voor de vader van Mirko en maakte een geluid dat klonk alsof het van een dier afkomstig was. Een vogel wellicht.

Mirko's vader antwoordde met een beleefd goedendag. Toen de weduwe niets meer zei, maar hem slechts door twee kleine kieren in haar gebarsten gezicht aanstaarde, praatte hij verder. Mirko zag zijn rug bewegen en hoorde zijn goedmoedige stem iets uitleggen over een paar koeien die van een ver weiland moesten worden teruggedreven. Iets over een zandweg en een voorstel. Ja, het was maar een voorstel, maar hij hoopte dat ze geïnteresseerd zouden zijn. Dat zou voor hem zo'n hulp betekenen als hij zijn koeien niet via die grote omweg zou hoeven te drijven. Hij bleef praten, terwijl de weduwe maar bleef staren, totdat zijn stem net zo begon te klinken als zijn nerveuze gefluit. Het duurde even voordat de vader van Mirko begreep dat de weduwe niets meer kon horen, laat staan ook maar in staat was de helft van wat hij tegen haar had gezegd te begrijpen.

Het volgende wat er gebeurde, was niet iets wat je onmiddellijk als betekenisvol zou kwalificeren. Desalniettemin zou het Mirko's leven eens en voor altijd veranderen en hem aan allerlei dingen schuldig maken.

Onder andere aan moord. Of iets wat daarop lijkt.

De dochter kwam uit de stal en kwam nu naar hen toe lopen met haar lange haar dat over haar schouders golfde. Mirko had nog nooit een vrouw gezien die lang, los haar had. Tot dat moment had hij nog nooit echt naar een vrouw gekeken. Of gestaard, beter gezegd, want hij kon zijn ogen niet van haar afhouden.

Haar blauwe jurk was dan wel versleten, net als die van haar moe-

der, toch kwam dat niet zo over. De jurk deed meer denken aan een door sap strakgespannen druif; een stoffige, blauwpaarse druif. En over de jurk viel het haar als zachte, roodgouden hars. Mirko had eerder roodharige meisjes gezien zonder iets anders aan hen op te merken dan dat ze zich onderscheidde van de donkerharige meerderheid, maar dit keer lette hij op elk detail. Het haar had een gloed die het wonderschoon liet stralen in de zon, maar het was niet alleen het haar. Ook haar gezicht was glanzend en levendig. De zon had sproeten over haar neus gestrooid en haar wangen warmte geschonken, terwijl de schaduw fijne witte streepjes had getrokken waar zij haar ogen had samengeknepen tegen het licht. Mirko dacht dat hij een glimp groen zag in haar ogen en het viel hem op dat haar lippen kleurden zonder dat het eruitzag dat ze er iets op had gesmeerd, zoals sommige vrouwen in het dorp deden. Het was alsof alle kleur die de moeder had verloren bij haar dochter een plek had gevonden.

Ze zei iets tegen Mirko's vader, die zich met een kleine, verraste beweging naar haar omdraaide. Hij groette vriendelijk en trok toen wat met zijn brede handen aan zijn brede, leren bretels, terwijl zijn pet aan een pink bungelde.

Ze maakten een afspraak.

Iets over koeien en de zandweg. Mirko's vader zei dat hij uitermate dankbaar was. Dat hij de weg netjes zou houden. Dat ze altijd zijn grote stier voor hun vaarzen mochten gebruiken. En hij zei dat hij wel begreep dat ze handen tekort moesten komen. Dat hij wilde dat hij zijn eigen arbeidskracht als dank kon aanbieden, maar dat hij al zoveel te doen had dat hij er onmogelijk meer bij kon hebben. Daarentegen zou hij ervoor zorgen dat een van zijn twee jongens hen een handje kwam helpen. Zijn twee dochters waren nu verhuisd, maar hij had nog twee jongens over. De oudste van de twee was groot en sterk. Hij kon hem wel een paar keer per week langsturen, hoewel hij al een baantje had in het dorp. Bij de smid.

Plotseling draaide Mirko's vader zich om naar de paard-en-wagen. Het leek alsof hem iets te binnen schoot.

Ja, onze Mirko kan misschien ook helpen, zei hij. Thuis hielp hij

al mee bij de meeste dingen. Hij was nog niet zo groot en sterk, maar hij was een goede knul. Een flinke jongen. Ging om de dag naar school. Hij zei misschien dan niet zoveel, maar een goede jongen, dat was hij in elk geval. Goed met beesten was hij ook. Mirko's vader liep terwijl hij sprak naar de paard-en-wagen en stond er snel naast met zijn hand op de laadbak. Telkens als hij wat zei klopte hij lichtjes op de planken, alsof dat zijn uitspraken kon versterken. Een goede jongen, dat was hij. Boem.

Mirko luisterde zelf amper. Hij zag alleen de vrouw met het roodgouden haar. En zij zag hem. Zij had hem op de laadbak gezien en nu glimlachte ze naar hem met haar groene ogen, haar witte tanden en met kleine kuiltjes in haar wangen. Mirko beantwoordde de glimlach met een open mond in een blozend gezicht.

Vlak ernaast stond de weduwe in haar grijszwarte jurk nors toe te kijken, als een onovertroffen kraai.

Mirko's vader zei niets over het bezoek toen ze na afloop naar het dorp reden om een paar spullen te halen. Pas toen ze terug waren op de boerderij en het paard hadden uitgespannen, begon hij erover.

'Zeg, Mirko, het was toch wel in orde dat ik Danica jouw hulp heb aangeboden?' Hij keek Mirko over de rug van het paard aan. Er zaten warme, gladde afdrukken op waar de riem had gezeten. De damp sloeg ervanaf.

Mirko voelde het bloed naar zijn wangen stijgen en keek snel naar de roskam die hij in zijn hand had.

Hij zei: 'Ja ja, dat is prima. Ik zal wel helpen.' Hij proefde de naam zonder hem hardop te zeggen. *Danica*.

Zijn vader klopte het paard en liet hem zijn box in gaan. 'Dat is mooi, Mirko. Maar laten we eerst eens kijken of je broer het niet alleen aankan, in elk geval een poosje. Dan kun jij het misschien later overnemen.' Hij sloot de deur van de box. 'Tot die tijd hebben wij hier genoeg voor je te doen.'

*